

Якщо міркувати виключно про звукове наповнення богослужіння, то до цих же форм підводять і питання практичної доцільності — церковної ікономії. Наприклад, історично й соціально зрозуміле зменшення кількості півчих у храмах (за теперішнього і вже тривалого збільшення будівництва самих храмів), а також швидке зникнення автентичної народно-співочої культури в цілому, ставить нас перед проблемою швидкого згасання богослужбного співу. І особливо гостро це відчувається під час воєнних дій, коли кількість півчих у деяких храмах зменшилася до критичного мінімуму.

Однак є засіб, щоб уникнути колапсу, що назріває. Це практичний перехід від піснеспівів з переважанням гармонійного начала (розрахованого, як мінімум, на кількох співаків) до піснеспівів з однією мелодійною лінією, або з переважанням мелодійного начала над гармонійним, з яким, за мінімальної музичної освіти, зможе впоратися й один півчий. Крім усього, надійність такого засобу підтверджується великим корпусом нотної літератури. Пропонований процес не може вважатися поверненням до менш розвинених форм і деградацією, оскільки сучасна церковно-співоча «традиція» не є результатом еволюції зі статутної культури розспіву.

Зрозуміло, для цієї роботи знадобиться певне перепрофілювання навчальних церковно-співочих закладів з переміщенням акценту результату навчання з керівника хору (регента) до співочого-розспівника.

О. Смирна

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА-ВОКАЛІСТА НАД НАВЧАЛЬНИМ РЕПЕРТУАРОМ

О. Smyrna

THE INDEPENDENT WORK OF A STUDENT VOCALIST ON EDUCATIONAL REPERTOIRE

Найважливішим педагогічним принципом є послідовність розвитку вокальних та музично-артистичних даних здобувача. У цьому процесі головна роль належить педагогові, який, завдяки педагогічним здібностям та досвіду, має узгодити вимоги навчальної програми з можливостями студента.

Особливо важлива роль у співацькій діяльності належить нервовій системі. Для слухачів процес співу здається простим і природним. Ця зовнішня простота співацької функції є результатом ґрунтовної багаторічної копіткої праці. Викладач мусить постійно враховувати не тільки фізичний стан студента, а й стан його нервової системи, психіки, допомагати підіймати його співацький тонус, використовуючи для нього індивідуальний підхід у проведенні заняття. Психологічна стійкість потрібна не як тимчасова, епізодична, а як невід'ємна, постійно притаманна студенту-вокалісту властивість.

Значення самостійної праці студента над поетичним та художнім репертуаром в умовах дистанційного навчання критично зростає, особливо в початковому етапі навчання. Закріплення здобутих і набутих на занятті знань та навичок, особливо з голосової моторики, потребує систематичних багатократних повторів, оскільки в умовах дистанційного навчання знижуються можливості такого закріплення в силу специфіки онлайн-контакту.

Помилкою співаків-початківців є пошук приємного для себе звуку, тобто того звуку, який ми чуємо коли співаємо. Але для досягнення правильного самоконтролю викладач повинен донести до студента, що голос, який він чує, і голос, який чують слухачі, — це два різні тембри.

Сприймаючи свій власний голос, співак чує його через вухо та кісткові тканини голови, які у свою чергу підсилюють низькі частоти, завдяки чому ми чуємо свій голос більш наповненим та насиченим. І мало хто з першого разу із задоволенням прослухав себе на відеозаписі. Та сама ситуація переслідує студента під час онлайн-занять. Тому при прослуховуванні своїх записів студент має зрозуміти, що правильний спів — це відчуття цілісної роботи всього співочого апарату, і в самостійній роботі треба орієнтуватися саме на власні відчуття (опори дихання, роботи гортані, піднебіння тощо), доводячи їх до автоматизму.

Процес роботи над твором починається з його прослуховування. У сучасному світі в епоху комп'ютеризації та безлічі інформаційних контентів є доцільним прослуховування твору в різних інтерпретаціях, у плані як емоційно-образного втілення, так і специфіки різних вокальних шкіл.

У питанні самостійної роботи вокаліста важливе значення має індивідуальність студента, тому треба чітко визначити межі етапів вокального засвоєння твору. При цьому обов'язково слід пояснювати студентів доцільність і спрямованість кожного етапу.

Дуже важливим аспектом в самостійній роботі є відчуття тональності. За наявності фонограм творів бажано впроваджувати роботу асарапелла як з окремими складними музичними фразами в процесі вивчення твору, так і з твором загалом для більш впевненого відчуття тональності та чистоти інтонування. Особливо доречно впроваджувати в роботу асарапелла українські народні пісні, які є неперевершеним матеріалом для швидкого формування чистоти інтонації і природнього тембру голосу.

Важливу роль у розвитку співочого дихання, кантилени, технічних навиків мають вокалізи. Це своєрідна «пісня без слів», але є вокалізи N. Vassai (італійський композитор та викладач співу (XVIII–XIX ст.)), де замість назв нот, складів чи співу голосних звуків вибрані слова з поезії P. Metastasio, що спонукає до виконання вокалізу не лише як технічної вправи, а і до роботи над виконавськими засобами виражальності.

Студентів треба намагатися запам'ятовувати зауваження викладача, щоб потім самостійно працювати над емоційно-художніми засобами виконання: міміка обличчя, амплітуда рухів рук. Цю роботу треба виконувати перед дзеркалом, щоб наочно бачити, яку емоцію відтворює обличчя, працювати над «живим обличчям», тобто розуміти, що обличчя відображає образ твору, а не намагається створити сам голос. Також слід працювати над вільними та доцільними рухами рук, щоб вони доповнювали, допомагали у створенні гармонійного поєднання технічної та емоційної складової вокального твору.